

JAARVERSLAG 2020

Oprichtingsdatum en doel

De vereniging werd opgericht op 16 mei 1973. Zij heeft ten doel: het bevorderen van de leefbaarheid van Den Haag met behoud van zijn karakteristieke waarden. De Vereniging tracht dit doel te bereiken met alle haar ten dienste staande wettige middelen.

Bestuur

Algemeen

Zoals uit bijgaande bijdragen vanuit de verschillende werkgroepen mag blijken, heeft de Vereniging zich in het jaar 2020 weer sterk gemaakt voor het behoud en de ontwikkeling van onze mooie stad. We hebben gebruik gemaakt van het inspreekrecht tijdens vergaderingen van de gemeenteraad en raadscommissies, schreven ingezonden stukken, tekenden bezwaar aan tegen bouwplannen en gingen bij een afwijzing van dat bezwaar in beroep. Het hoeft geen betoog dat 2020 vanwege de corona-epidemie een bijzonder jaar was. Dat betrof bijvoorbeeld vanaf medio maart de afgelasting van alle excursies, Vriendenborrels etc. Het bestuur vergaderde in 2020 tien keer live of digitaal.

Naast allerlei huishoudelijke en organisatorische aangelegenheden wordt in het bestuur ook regelmatig besproken en afgewogen waarmee de Vereniging c.q. de werkgroepen zich wel of niet bemoeien in het kader van onze doelstelling "Het bevorderen van de leefbaarheid van Den Haag met behoud van zijn karakteristieke waarden." Alleen al omwille van de tijd kunnen we als bestuur en werkgroepen niet iedere ontwikkeling in Den Haag volgen en commentariëren. Het is dus zaak om focus te houden. Bij het maken van keuzes laten wij ons leiden door onze Visie.

De twee ledenvergaderingen konden helaas vanwege de coronamaatregelen niet doorgaan. Daardoor konden we niet live afscheid nemen van Liza van Kuik, onze penningmeester tot 1 november 2020.

Ledenbestand

Het jaaroverzicht van het aantal leden:

Ledenstand 31 december 2019	1493
Ledenstand 31 december 2020	1428
Netto ledenverlies	65

Nieuwe leden	58
--------------	----

Opzeggingen	123
-------------	-----

Het bestuur vindt het een zorgelijke ontwikkeling dat het aantal leden daalt. De Vereniging is zo sterk en invloedrijk als ze groot is. Daarom wordt in dit jaarverslag de oproep herhaald om vrienden, burenlid en familieleden lid te maken, zodat we weer minimaal 1500 leden hebben. Een flink aantal leden steunt de Vereniging door het

overmaken van een hoger bedrag dan de minimumcontributie. Daarvoor onze hartelijke dank.

Werkgroep Activiteiten

Corona heeft uiteraard ook de activiteiten van deze werkgroep flink in de wielen gereden. De werkgroep begon voortvarend met een

- bezoek aan Trefpunt Rotterdamsebaan op 22 januari en 12 februari;
- rondleiding in Pulchri Studio op 29 februari en 14 maart;
- rondleiding door 'Kasteel Duinstraat' op 19 februari.

De Vriendenborrel op 12 februari kon nog doorgaan, maar de wandeling Van Bloedberg naar Bajes, een fietstocht langs de Laan van Meerdervoort, een rondleiding door de Laakhaven en een voorjaarswandeling door Landgoed Ockenburg moesten worden afgeblazen. De rest van het jaar waren groepsactiviteiten niet meer mogelijk. Ook een lezing van Marcel Theunissen in het kader van 75 jaar Vrijheid moest helaas worden afgezegd.

Ter compensatie riep de werkgroep de Vrienden via een Vriendenmail op om met suggesties te komen voor activiteiten die men op eigen gelegenheid kan uitvoeren. Hier werd enthousiast op gereageerd. Er kwamen veel verrassende en gevarieerde ideeën binnen voor wandel- en fietstochten en bezoeken aan bijzondere plekken, die vervolgens weer per Vriendenmails werden gedeeld. Inmiddels zijn alle ideeën in een overzichtelijk document ook op de website geplaatst.

Intussen gaat de werkgroep verder met de voorbereiding van activiteiten, voor het moment waarop deze weer mogelijk zijn. Om dan de 1,5 meter afstand te handhaven, zal de werkgroep een audiotoursysteem aanschaffen, zodat de excursieleider straks ook op afstand te horen is.

Werkgroep Levende Historie

Activiteiten

Ook voor Levende Historie hebben de corona-maatregelen geleid tot beperkingen ten aanzien van de vergaderingen en activiteiten. Zo heeft helaas de Dag van de Haagse geschiedenis op 18 april met als thema 75-jaar vrijheid geen doorgang kunnen vinden. De werkgroep wilde daarbij aandacht besteden aan de teloorgang van monumenten tijdens de periode '40-'45. Gelukkig heeft het periodiek overleg met de afdeling Monumentenzorg van de gemeente wel plaats kunnen vinden, zij het wel digitaal. De zogeheten 'zorgpuntenlijst' bevat een geactualiseerde lijst van monumentale panden (al dan niet in beschermde stadsgezichten) in de stad, die er slecht aan toe zijn. Die lijst wordt steeds voorafgaande aan de bespreking toegezonden aan de gemeentelijke afdeling Monumentenzorg (MZ) en heeft inmiddels ook voor die afdeling een belangrijke informatieve status, die als aandachtspuntenlijst voor het beleid dienst doet. Vooral de deplorabele staat van enkele ambassades blijft de aandacht houden van de werkgroep.

De werkgroep heeft acht keer (ten dele digitaal) vergaderd. De eerste dinsdag van de maand is vastgesteld als vaste vergaderavond van de werkgroep. Met die routine hoopt de werkgroep de leden van de vereniging in de gelegenheid te stellen om via e-mail punten ter bespreking aan te dragen voor de vergadering. De werkgroep heeft deelgenomen aan de – helaas verminderde - vergaderingen van het Haags Monumentenplatform, waarin een groot aantal Haagse erfgoedinstellingen zijn verenigd en waarmee het periodiek overleg met wethouder Robert van Asten en zijn afdeling wordt gevoerd.

Samen met de werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen is er in juni geschreven aan de zienswijze over de structuurvisie over het Central Innovation District (CID), dat zich uitstrekt tussen de drie NS-stations (CS, HS en Laan van NOI) en van belang is voor de ontwikkeling van een groot deel van de stad. Levende Historie vindt het van belang om te leren van eerdere grote saneringswoedes (zoals in de wederopbouwperiode), die Den Haag geen goed hebben gedaan en waarbij onder andere het fraaie Haagse havenkwartier met zijn functionele en mooie grachten en singels van de Haagse kaart is weggevaagd. Zie het artikel in Ons Den Haag 2020.02 over het herstel van de waterwegen in de stad. Met de wijsheid van de terugblik wordt nu bepleit om de grachten weer open te graven. De door de gemeente voorgestelde structuurvisie geeft geen blijk van een toetsing van de plannen aan de historische ontwikkelingen in de stad en de lessen, die daaruit zijn geleerd.

Ook heeft Levende Historie eerst een brief opgesteld en daarna een bezwaar voorbereid tegen de voorgenomen herinrichting van De Plaats, waarbij in strijd met het gemeentelijk beleid, vastgesteld in de Visie op Licht, wordt voorgesteld om de klassieke gietijzeren Haagse lantaarnpalen te vervangen door minimalistische palen met in de top een gekleurde lichtbundel als een soort filter op sigarettenpalen. Ook heeft de werkgroep de herplaatsing van het standbeeld van Johan de Witt nauwlettend in de gaten gehouden. Over dit bezwaar is een Persbericht uitgebracht en heeft een lid van de werkgroep desgevraagd de media geïnformeerd.

De werkgroep heeft gewaakt over een laat zeventiende-eeuws pand (gedateerd 1625-1650) aan de Paviljoensgracht 133, dat wordt gerenoveerd. Het door de ontwikkelingsmaatschappij voorgestelde herstelplan hield onvoldoende rekening met de historische elementen van dit grachtenpand, dat oorspronkelijk mogelijk zelfs een trapgevel heeft gehad. De werkgroep vindt het van belang dat dit unieke stukje van de oude stad zoveel mogelijk wordt geconserveerd, ook met het oog op de voornemens om van dit deel een Spinoza-kwartier te maken. Zie het artikel in Ons Den Haag 2020.05.

De werkgroep heeft een bezwaarschrift opgesteld tegen de voorgenomen sloop van een authentiek torentje aan het Frederik Hendrikplein. Bij de aanwijzing van dit plein in het Statenkwartier tot rijksbeschermd stadsgezicht zijn juist de afwisselende en gedetailleerde dakvormen expliciet benoemd als beschermingswaardig. Met het toestaan van dak-opbouwen, waarbij torentjes kunnen worden gesloopt, wordt een verontrustend precedent geschapen. Waar in toenemende mate beleggers in onroerend goed herenhuizen willen opdelen in appartementen is het zaak dat de beschermde status niet wordt prijsgegeven ten gunste van financieel gewin. Zie het artikel in Ons Den Haag 2020.04 en voor een ander voorbeeld van een recente Haagse dakopbouw het artikel in Ons Den Haag 2020.06.

De werkgroep heeft een vijftal artikelen geplaatst in Ons Den Haag, waaronder een toelichting op de nieuwe Visie van de Vrienden van Den Haag in Ons Den Haag 2020.01.

Bezetting van de werkgroep:

In het begin van het jaar heeft Charlotte Kamermans de werkgroep verlaten en vanaf medio mei zijn achtereenvolgens Marijke Bruggeman, Piet-Hein Schoemaker en John Zwaneveld tot de werkgroep toegetreden, waarmee de werkgroep weer op volle sterkte is. Vanaf september hebben zij deelgenomen aan de vergaderingen.

Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen

Projecten

De werkgroep heeft in dit jaar veel tijd besteed aan de structuurvisie voor het CID (Central Innovation District), de bij de stations geplande woontorens, verkeersproblemen in Centrum Noord, het bouwproject naast de vuurtoren en de nieuwbouw naast het vroegere KLM-gebouw. Daarnaast volgde zij een aantal plannen en ontwikkelingen op de voet: de Internationale Zone, het woningbeleid, de stadsnatuur, reuring op het stille strand en nieuwe paden in de Oostduinen, het verdichten en verduurzamen van Zuidwest, nieuwbouwplannen op de ANWB-locatie en natuurlijk de rol van de Leefbaarheidseffectrapportage bij het hele proces van verdichting van de stad.

In het **CID** komen er volgens de structuurvisie duizenden banen en woningen bij, maar onduidelijk is hoe de openbare ruimte wordt vormgegeven, waar het toenemende verkeer heen moet en wat er gebeurt met de bestaande bewoners en met het nog bestaande culturele erfgoed ter plekke. De geplande woontorens bij de stations bieden weinig soelaas voor gezinnen en middengroepen, zowel qua huur- of koopprijs, als qua mens- en natuurvriendelijke leefomgeving.

Aan de wethouder van verkeer hebben de Vrienden de nota "Meer lucht, minder auto's" aangeboden, met steun van de Fietzersbond, Rover en de AVN en een aantal wijkorganisaties. Ook bij het later gepresenteerde plan om het doorgaande autoverkeer in Centrum Noord te beperken waren de Vrienden betrokken. Het wachten is nu op de nota over de mobiliteitstransitie van de wethouder.

Helaas heeft ook de Raad van State niet ingegrepen bij de vergunning voor het te hoge bouwproject naast de **vuurtoren**. De gemeenteraad was ons voor geweest en had het optreden van het College kennelijk geaccepteerd en dan intervenueert de rechter niet. Wij hebben in een brief aan de raad een laatste pleidooi gehouden voor het compromis met een bouwlaag minder, maar dat heeft alsnog niets opgeleverd. Onze conclusie is dat er bij rechters niet veel meer te halen valt als de politiek zich al gecompromitteerd heeft, en dat de politiek er dan uit eigen beweging ook niet meer op terugkomt. Wel heeft dit opgeleverd dat de Raad geleerd heeft van de gevolgde procedure en in het vervolg scherper zal letten op de regeling voor afwijking van een bestemmingsplan. Dit is bij de voortgaande bouwdrift toch winst, dankzij onze actie.

Bij het project **Plesmanduin** hebben wij de Plesmancommissie van de wijkvereniging Duttendel en Wittebrug adviezen gegeven. De ervaringen met de Vuurtorenweg waren daarbij zeer behulpzaam. In onderhandelingen met de ontwikkelaar is het deze commissie wel gelukt een compromis te bereiken en de oorspronkelijk geplande bouwmassa zo te beperken dat het oude KLM-gebouw, het omringende groen en het beschermde stadsgezicht hier in hun waarde gelaten worden. Wij verwachten dat dit compromis kan worden gerealiseerd. Dat zal ook hier mede afhangen van de gemeente. Totdat het nieuwe bestemmingsplan daar uitsluitel over geeft blijven we de ontwikkelingen volgen. Er is inmiddels contact met de Wassenaarse zusterorganisatie en de wijkvereniging Benoordenhout waardoor deze leerervaring ook kan doorwerken in de bouwplannen voor de ANWB-locatie bij Clingendael.

Personen, activiteiten, partners, participatie en publicaties

Jan Nicolai is lid van de werkgroep geworden en Eveline Blitz heeft na vele verdienstelijke jaren aan het eind van het jaar afscheid genomen.

Er is dit jaar door de corona-beperkingen minder vergaderd, acht keer, eenmaal digitaal en verder live op 1,5 meter afstand, bij de leden thuis of in een wijkgebouw. De

geplande verkenningsexcursie in Zuidwest heeft door corona nog niet plaats kunnen vinden.

Leden van de werkgroep hebben verder:

- twee brieven geschreven aan de gemeenteraad over het project Vuurtorenweg 35-37;
- in samenwerking met leden van de werkgroep Levende Historie een zienswijze ingediend op de concept structuurvisie CID;
- ingesproken in de commissie Ruimte over de structuurvisie CID, een brief gestuurd aan de commissie Leefomgeving over de nota stadsnatuur en schriftelijk gereageerd op het voorlopige concept van de nota stadsbomen;
- ingesproken bij de welstandscommissie over het project Vuurtorenweg;
- geparticipeerd in het stedelijk groenoverleg, het lokale groenplatform en in de gemeentelijke Adviesgroep kwaliteitsverbetering Centrum Noord (verkeer);
- overleg gepleegd en samengewerkt met de AVN en de Bomenstichting en met de wijkverenigingen van Scheveningen Dorp, Duttendel en Wittebrug, Bezuidenhout, Benoordenhout, Vogelwijk en met de vereniging Vrienden van Wassenaar.

In Ons Den Haag heeft de werkgroep elf artikelen over acht onderwerpen gepubliceerd.

In Den Haag Centraal is een artikel van onze hand geplaatst over de woontorens bij de stations. Van een niet geplaatst ingezonden stuk over de Leefbaarheidseffectrapportage is een deel wel opgenomen in een redactioneel artikel.

Over het rapport "Meer lucht, minder auto's" is een artikel geplaatst in de Scheveningen-Bad Gazet en is gesproken in twee tv-uitzendingen van RTV Discus. (Dit rapport kwam ook aan de orde in het AD.)

Op de website van het Haags Architectuur Café (HAACS) is een artikel van ons geplaatst over de gebiedsvisie Internationale Zone.

Werkgroep Media

De eind 2019 gevormde werkgroep Media heeft een productief jaar achter de rug. Zij vergaderde tien keer, de meeste keren via Zoom. Ook de redactie van Ons Den Haag vergaderde het eerste halfjaar frequent. De laatste nummers van Ons Den Haag werden virtueel voorbereid. De corona-crisis liet ook zijn sporen na op de verkoop van de wenskaarten, maar dat werd deels gecompenseerd door de decemberverkoop.

De **externe communicatie** rond belangrijke activiteiten van de Vrienden verliep goed. Meermalen haalden persberichten van de Vereniging zelfs de landelijke nieuwsmedia.

Ook schoven Vrienden diverse keren aan bij radioprogramma's en de lokale tv.

Persberichten werden uitgebracht naar aanleiding van de volgende gebeurtenissen:

- herinrichting Plaats (filtersigarettenverlichting);
- bouw van een (veel te hoog) appartementengebouw naast de vuurtoren;
- uitbrengen van nota "Meer lucht, minder auto's".

Peter Drijver stond Omroep West te woord over de Plaats; Elsbeth van Hylckama Vlieghe sprak op Den Haag FM over de bebouwing naast de vuurtoren. Eveline Blitz vertegenwoordigde op deze zender de Vrienden over de nota "Meer lucht, minder auto's". Tenslotte werd Casper de Weerd geïnterviewd over de Vrienden in het algemeen in Stork Talks, een programma van Den Haag FM gericht op expats.

Van **Ons Den Haag** werden weer zes nummers uitgebracht. In meerdere nummers werd aandacht besteed aan het Central Innovation District (CID), de nota "Meer lucht, minder auto's" en Loosduinen. Daarnaast verschenen artikelen over:

- Herstel van de historische grachtengordel
- 'Spijt brengt niet terug wat nietsontziend werd vernietigd'
- Nieuwe ontwikkelingen in de Internationale Zone
- De pracht en kracht van de heropende gracht
- Het Zuiderpark
- Vuurtoren weg, inspraak uitgepraat?
- Het luxe oeuvre van Hoek & Wouters
- Behoud van schaal en monumentale waarden
- Paviljoensgracht 133 - 133A
- De Chinese Poort
- Den Haag slaapstad voor Amsterdammers?
- Dakopbouw: een Haags drama
- De naam van de wijk Bohemen

Naast de vaste rubrieken verzorgd door onze redacteurs (Zoekplaatje, Stadsflitsen), werden de columns dit jaar gevuld door Peter Heerschop, Leen van der Heijdt, Lex van Tilborg, Jacqueline Alders en Pierre Heijnen.

In de maanden dat Ons Den Haag niet verschijnt, brengt de werkgroep een **Vriendenbrief** uit, om de leden kort bij te praten over actuele ontwikkelingen. De Vriendenbrief verscheen zes keer dit jaar.

Incidenteel wordt een **Vriendenmail** rondgestuurd. Wij verzonden acht keer een vriendenmail. De voornaamste onderwerpen hierin waren

- De afgelasting van gezamenlijke activiteiten, zoals excursies, ALV en dergelijke in verband met de coronacrisis, en
- een oproep om suggesties te delen voor activiteiten die men op eigen gelegenheid kan uitvoeren nu de excursies geen doorgang konden vinden.

De Vriendenbrief en de Vriendenmail worden gemaakt door Bert de Nennie.

In 2020 werd **de website** vernieuwd. De lay-out en indeling werden verbeterd en de webwinkel werd gemoderniseerd. Men kan nu bij een bestelling direct afrekenen. De website ontving 4900 bezoekers. De belangstelling ging vooral uit naar de activiteiten en de wenskaarten. Via de (nieuwe) webshop werd in december voor € 630 aan wenskaarten en lidmaatschappen verkocht. De website wordt beheerd door Anneke de Graaf, Bert de Nennie en Casper de Weerd.

De Vrienden zijn met name op **Facebook** actief. Er zijn inmiddels 224 gebruikers die de pagina volgen. Er werden 50 berichten op Facebook gepubliceerd. Gemiddeld werden daarmee per *post* 50 tot 100 lezers bereikt.

De Facebookpagina wordt beheerd door Casper de Weerd.

In Den Haag worden op tien verkooppunten **de wenskaarten** van de Vrienden verkocht. Daarnaast worden de kaarten ook via andere kanalen, waaronder de website, verkocht. Er is een bulkverkoop voor organisaties met bestellingen van 100 of meer van dezelfde kaarten. Voor deze bestellingen geldt een korting van tien procent op de verkoopprijs van een losse kaart (€ 1,50). Voor twee bestellingen werden de wenskaarten ook met een tekst bedrukt. Bij individuele bestellingen gaat het om kleine orders voor de normale verkoopprijs die via e-mail worden geplaatst. Helaas moest de verkoop in de Centrale Bibliotheek vanwege de lockdown halverwege worden gestaakt. De Dag van de Haagse Geschiedenis, waarop doorgaans ook veel wenskaarten worden verkocht, werd afgelast. Gelukkig bracht de webwinkel, enige soelaas met uitstekende verkopen in december. De verkoop van wenskaarten wordt gecoördineerd door Frederique Koster. Medio 2020 bedroeg de voorraad wenskaarten ongeveer 20.000. Het bestuur moest dan ook met spijt in het hart besluiten dat jaar geen nieuwe wenskaarten te laten maken. Als

alternatief voor de jaarlijkse fotowedstrijd ten behoeve van een nieuwe serie, werd een wedstrijd georganiseerd, waarbij de winnende foto's in 2021 op de middenpagina's van Ons Den Haag worden gepubliceerd. De Vrienden hebben 90 foto's ingezonden.

Nawoord

Het bestuur hoopt u met dit verslag een goed beeld te hebben gegeven van de activiteiten in het achter ons liggende Verenigingsjaar. De Vereniging kan alleen maar zo actief zijn dankzij de inzet van tientallen vrijwilligers die het bestuur terzijde staan. Om erkentelijkheid daarvoor te laten blijken was het bedoeling om een speciale vrijwilligersborrel te organiseren. Ook deze borrel kon helaas niet doorgaan. Daarom heeft het bestuur de vrijwilligers met een kaart bedankt voor hun bijdrage aan het werk van de Vereniging Vrienden van Den Haag.

Samenstelling van bestuur en werkgroepen in dit verenigingsjaar

Bestuur:

Voorzitter	Henk Bakker
Secretaris	Marjan Engels
Penningmeester	Liza van Kuik (tot 1 november 2020) Coby Koeleman (na 1 november 2020)

Vicevoorzitter en coördinator werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen	Jacob Bijl
Coördinator werkgroep media en hoofdredacteur van Ons Den Haag	Casper de Weerd
Coördinator werkgroep Activiteiten	Bert de Nennie
Coördinator werkgroep Levende Historie	Emilie Linssen – van Rossum

Werkgroep Activiteiten

Bert de Nennie (coördinator)
Vera van den Berg
Veronica van Berkel – van den Honert
Anneke de Graaf
Marjan Jansen
Marjette Yap

Werkgroep Levende Historie

Emilie Linssen – van Rossum (coördinator)
Marijke Bruggeman
Peter Drijver
Jan van der Ploeg
Piet Hein Schoemaker
John Zwaneveld

Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen

Jacob Bijl (coördinator)
Eveline Blitz
Elsbeth van Hijckama Vlieg
Jan Nicolai
Leo Oorschot
Christine Sijbesma

Werkgroep Media

Casper de Weerd (coördinator)
Peter Drijver
Anneke de Graaf
Elsbeth van Hijckama Vlieg
Bert de Nennie

Redactie 'Ons Den Haag'

Casper de Weerd (hoofdredacteur)
Els van den Broek
Jan Bron Dik (eindredacteur)
Niek 't Hart
Annelou Oorthuys

Ledenadministratie

Hedi Hornstra- Phiippus, daarna Jaap Trouw en vervolgens Bea Zolderland

Verkoop wenskaarten
Frederique Koster